

Daniel Čermák

Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.

Posudek na dizertační práci Elišky Urbanové *Participace žáků jako cesta výchovy k demokratickému občanství Překážky jejího rozvoje a jejich úspěšné překonávání*

Autorka se ve své disertační práci zabývá participací žáků v českých školách. Vychází přitom z logického předpokladu opírajícího se o odbornou literaturu, že kvalitní participace žáků napomáhá tomu, aby z žáků vyrostli občané, kteří se aktivně podílejí na veřejném životě a nebojí se zapojit vhodně a efektivně do veřejného dění.

Ve své studii si klade následující výzkumné otázky, které tu volně parafrázuji: Jak se dle učitelů v jejich škole realizuje participace žáků, jak tuto participaci učitelé vnímají, jak se utvářel postoj učitelů k participaci, jak úspěšné participaci žáků napomáhá kultura uvnitř školy a konečně nakolik realizaci participace napomáhá strukturní nastavení, jak uvnitř školy, tak celého vzdělávacího systému.

V úvodu studie autorka popsala teoretická východiska týkající se participace žáků a výchovy k demokratickému občanství. Teoretická část je logicky strukturovaná, svým rozsahem přiměřená a zároveň představuje vhodný rámec pro následující výzkum a analýzy. Autorka zde prokázala dobrou orientaci v odborné literatuře.

Na teoretickou část navázala analytickou částí. K zodpovězení výše uvedených výzkumných otázek využila případové studie tří škol s existujícím žákovským parlamentem, v nichž realizovala polostrukturované rozhovory s jejich učiteli a řediteli. K posouzení kontextu, v němž se participace žáků odehrává, realizovala autorka rovněž studium relevantních kurikulárních dokumentů jak na národní úrovni, tak na úrovni jednotlivých škol.

S ohledem na vytyčené výzkumné otázky považuji zvolené metody vhodné k jejich zodpovězení. Navíc, po přečtení popisu realizace výzkumu a výsledků analýz, považuji rovněž provedení analýz za velmi podrobné, pečlivé, dobře vedené a směřující k vytyčeným cílům.

Z hlediska formálních náležitostí práce a úpravy jsem rovněž nenalezl žádný problém. Nevšiml jsem si žádných překlepů ani pravopisných chyb. Seznam zdrojů je obsáhlý a odpovídá tomuto typu kvalifikační práce.

Práci není v podstatě co vytknout, jen drobnosti. Všiml jsem si, že se například opakují citace v rámci kapitoly 6.1 na stranách 124 a 150. Nicméně chápu, proč je tam dvakrát umístěna, já bych ji osobně podruhé už raději nedal, nebo bych ji parafrázoval; ale to je už spíše otázka osobní preference při psaní a možná i mé nezkušenosti s psaním textů postavených zejména na kvalitativních analýzách. S tou je spojena i má druhá námitka, pokud bych chtěl zachovat 100% anonymitu škol, asi bych o nich uvedl ještě méně údajů. Na druhou stranu je však potřeba uvést čtenáře do kontextu uvedených škol a z tohoto pohledu by zamlčení všech údajů o nich bylo nežádoucí.

Naopak musím pochválit autorku za to, že v rámci závěrečné diskuse explicitně formulovala, či implicitně naznačila hypotézy vyplývající z výsledků jejích analýz. Ty by se, dle mého názoru, mohly využít jako východisko pro další navazující výzkum, ať už kvantitativní, či s využitím *mixed methods approach*. Rovněž se mi líbily závěrečné strategie pro ředitele, které jsou vlastně doporučeními pro praxi formulovanými na základě provedených analýz. A v neposlední řadě oceňuji, že se autorce podařilo publikovat text úzce související s tématem dizertační práce v recenzovaném časopise.

Nejsem pedagog a ve svém profesním životě jsem se zabýval spíše dospělými, konkrétně participací, důvěrou, lokálními aktéry apod., nicméně tato práce doplňuje moji představu o významu zapojení do veřejného či školního dění a o významu tohoto zapojení pro (nejen politickou) socializaci občanů.

Pokud bych měl příležitost se autorky při obhajobě na něco zeptat, tak na to, zda ve své další kariéře bude na toto téma nějakým způsobem navazovat? Rovněž by mne zajímalo, za jak významnou považuje z pohledu učitelů podporu a vliv rodičů na participaci žáků? V textu lze

nalézt několik pasáží, které leccos naznačují, ale kdyby autorka chtěla dodat cokoliv, co se do textu nevešlo, budu za to rád.

Závěrem bych chtěl říci jen, že v posledních třech letech jsem posuzoval řadu odborných textů, z jejichž úrovně jsem v lepším případě nebyl nadšen, v horším jsem byl zklamán. Tato dizertační práce k nim však rozhodně nepatří! Naopak jsem si ji velmi rád přečetl. A proto ji mohu s klidným svědomím doporučit k obhájení.

V Praze-Klánovicích, 6. března 2021

Daniel Čermák